

ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਦੇਸ਼

(ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਸਮਾਚਾਰ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ।)

GURMAT SANDESH

(Monthly News Letter of Dharam Parchar Committee)

Vol.1

May2002

No.1

ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਆ ।

ਦੇ ਸ਼ਬਦ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮਾਸਿਕ ਨੀਊਜ਼ ਲੈਟਰ - ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਦੇਸ਼ - ਦਾ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਅੰਕ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਆਪਣੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਈਸਾਈ ਮਤ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਧਰਮ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਜਿਥੇ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਇਕ ਨਵੀਨ ਧਰਮ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਧਰਮ ਦੇ ਯੋਗ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਇਸ ਉਪਰ ਆਏ ਦਿੰਨ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹਮਲੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਦੇਸ਼ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗੋਚਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰੇ ਗਏ, ਕਿਉਂਕੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਇਸ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਨਵੀਨ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸੰਬੰਧੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀਡੀਓ, ਸੀ.ਡੀ., ਇਨਟਰਨੈੱਟ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਪਲਬੱਧ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਨਵੀਨ ਵਸੀਲੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਘਰ ਵਿਚ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਈ ਮਾਪੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸੰਬੰਧੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ-ਜਣਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਭਾਂਵੇ ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ਆਪਣੀ ਬਹੁਤਾ ਲਾਭਦੇਵ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵੇ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਨ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਤਿਲ ਫੁਲ ਸਾਡੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੂਸਰੇ ਬਾਲਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸੋਧ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇ ਸਕਣਗੇ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ, ਰਹਿਤ ਨਾਮੇ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ, ਭੱਟ-ਵਹੀਆਂ ਆਦਿ ਸਰੋਤ ਮਾਜੂਦ ਹਨ, ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਹੀ ਸੰਪਰਦਾਈ ਗਿਆਨੀਆਂ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਖੋਜ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਆਦਿ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਮੱਥਾ ਸਵਾਰਿਆ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਨਵਾਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਇਸ ਖਜ਼ਾਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਚੋਵਰਕੀ ਅਵਿਸ਼ ਹੀ ਨਿਗੂਣੀ ਜਹੀ ਲਗੇਗੀ, ਪਰ ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੇ ਚੋਣਵੇਂ ਫੁਲ ਆਪ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ, ਅਤੇ ਮਾਂਗਵੇ ਖੰਡਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਾਂਗੇ, ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬਗੀਚੇ ਦੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਹੋਰ ਪੌਦਿਆਂ ਅਤੇ ਫਲ-ਫੁਲਾਂ ਨੂੰ ਘੋਖਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਹੋ ਜਾਓਗੇ।

ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਛੇ ਸਤ ਸਫੇ, ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ - ਬਹੁਤੀ ਸਾਮਗਰੀ ਤਾਂ ਆਪ ਪਾਸ ਪੁਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ, ਪਰ ਸਾਡਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਮਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਾਵਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਹੀ ਮੁਖ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵੱਡਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕ੍ਰਿਆਸੀਲਤਾਵਾਂ ਵੀ ਆਪ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗੋਚਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਕਈ ਸਜਣ ਕੋਈ ਲਿਖਤ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹਉਣਗੇ। ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਪ ਦੀ ਲਿਖਤ A4 ਸਫੇ ਤੇ ਟਾਈਪ ਕੀਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਂ ਦਰੁਸਤ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੀਆਂ। ਜੇ ਕਰ ਆਪ ਦੀ ਲਿਖਤ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਦੇ ਲੇਖ ਆਦਿ ਦਾ ਸਾਰਾਂਸ਼ ਆਦਿ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ। ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਕਿ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਕੇ ਕਾਟ-ਛਾਂਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੁਹਿਰਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਾਠਕਾਂ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਓ ਭੇਜਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆਪ ਦੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਅਤੇ ਉਸਾਰੂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇਗੀ।

ਆਪ ਦੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਥਾਹੂਰ

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ :

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਕਦਮ ਚੁਕੱਟ ਨਾਲ ਹੀ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

Windsor 15th June 2002

Sardar Pritiam Singh Matharu
Editor
Gurmat Sandesh News Letter
Ramgarhia Association
Woolwich

Most respected Matharuji
Sat Sri Akal

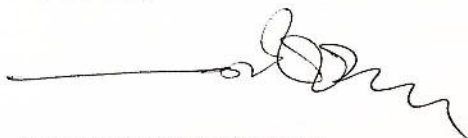
Thankyou for mailing me the first issue of the new Punjabi/English
monthly News Letter - Gurmat Sandesh.

I applaud your determination and enthusiasm of upholding and
promoting the values of Sikh faith amongst the members of the
Ramgarhia community especially its youngsters.

Gurmat Sandesh should be the task of a united effort of all
Ramgarhia institutions in this country and not one man alone.

I wish you every success in this new endeavour and assure you of
our support.

Yours truly

Amarjeet-singh Bhamra

International Ramgarhia Convention
PO Box 1
Windsor SL4 4UZ

ramgarhiaconvention@hotmail.com

PS

Kindly find an enclosed donation

(£10) cash

ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਆ

(੫ ਮਈ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸੀ - ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਬੜੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ , ਪਰ ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਕੁੱਝ ਅਵੇਸਲੇ ਹੀ ਰਹੇ । ਇਹ ਲੜੀ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਰਨੈਲ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗੋਚਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ , ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ । - ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਥਾਕੂ)

ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਸਨ ਭਾਈ ਹਰਦਾਸ ਸਿੰਘ , ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੂਰ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਸੰਨ ੧੬੦੦ ਈ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਆਪ ਨੇ ੧੬੦੦ ਦੀ ਵੈਸਾਖੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ , ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਜੋਹਰ ਵਖਾਣੇ ਸਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਕਲਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਲਖਾਨੇ ਤੇ ਹਥਿਆਰ-ਘਰ ਦਾ ਇਨਚਾਰਜ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ । ਸਾਰੇ ਜੰਗੀ ਹਥਿਆਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਏਥ ਏਥ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ । ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦੂਜੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜੋ ਨਾਗਣੀ ਬਰਛਾ ਚਲਾ ਕੇ ਭਾਈ ਬਰਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਸਤ ਹਾਵੀ ਦਾ ਸਿਟ ਵਰਿਆ ਸੀ , ਉਹ ਭਾਈ ਹਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਆਪ ੧੭੧੬ ਈ ਵਿਚ ਬਿਸਵਾੜ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ । ਇਸਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਆ ਦਾ ਗੋਰਖਮਈ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਭਰਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ।

ਸ੍ਰ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ । ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗੁਰਸਿੱਖ , ਨਾਮ ਰਸੀਦੀ ਤੇ ਬਹਾਦਰ ਯੋਧਾ ਸਨ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਤਨੇਮੀ , ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਗਿਆਨੀ ਸ਼ਬਦ ਜੁੜ ਗਿਆ ਸੀ । ਆਪਣੇ ਮਸੇ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਸੂਰ ਸਿੰਘ ਛੱਡ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਲਹਿਰੀਲ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ , ਅਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੱਦੀ ਕਿੱਤਾ , ਨੌਰੋ ਤੇ ਲਕੜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਅਪਣਾਇਆ । ਇਥੇ ਹੀ ਸ੍ਰ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ । ਪੰਜਾ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਵੱਡੇ ਸਨ , ਜਨਮ ੫ ਮਈ ੧੭੨੩ਈ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਗੰਗੇ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਇਆ । ਆਪ ਦੇ ਚਾਰ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਸਨ , ਸ੍ਰ: ਜੈ ਸਿੰਘ , ਸ੍ਰ: ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ , ਸ੍ਰ: ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ , ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ।

ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸਰਧਾਲੂ , ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਤਨੇਮੀ ਤੇ ਬਹਾਦਰ ਯੋਧੇ ਬਣਨ ਲਈ ਯੋਗ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ : ਇਸੇ ਸੁਘੜ ਸਿਆਣੀ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਮਦਦਾ ਖਾਲਸਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਕੁੱਝ ਕੁੱਝ ਤੇਜ਼ੀਆਂ ਗਿਆ । ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਖੁਦ ਵੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨੌਦੇ ਸਨ । ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਅਬਚਲ ਯਗਤ (ਨੌਰੋ) ਵੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਖਾਸਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਆਏ । ਸੰਨ ੧੭੩੪ਈ ਵਿੱਚ ਵਜੀਰਾਬਾਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਲੜੇ ਸਨ । ਪਿਉ ਪੁੱਤਾਂ ਦੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਜੋਹਰ ਵੇਖ ਕੇ ਗਵਾਹਨਰ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ ਅਸ ਅਤ੍ਰ ਕਰ ਉਠਿਆ ਸੀ , ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪਿੰਡ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ । ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ । ਸ੍ਰ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਮਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੇਵਲ ੧੫ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀ ।

ਪੰਜ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਆਰਥਕ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਹੋ ਗਿਆ । ਸ੍ਰ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਰਦਾਰਨੀ ਦਿਆਲ ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ । ਸ੍ਰ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜ ਪਿੰਡ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤੇ , ਵੱਲਾ ਪਿੰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ । ਏਥੇ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਸੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਜਾਚ ਵੀ ਏਥੇ ਹੀ ਸਿੱਖੀ । ਇਸੇ ਵੱਲਾ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਦੇ ਅਖਲੇ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੁਠ ਭੇਡ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਰਾਕਮ ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਨਾਲ ਹੋਈ , ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਲੋਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸ੍ਰ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਖਾਹਸ਼ ਉਠੀ ਕਿ ਕਾਸ ! ਅਜਿਹਾ ਬਹਾਦਰ ਨੌਜਵਾਨ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਬਣਨਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਵੇ ।

ਰਾਮ ਰੋਣੀ - ੧੭੪੫ਈ ਵਿੱਚ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲੜਕਿਆਂ ਵਿੱਚ , ਪਿਉ ਦੀ ਗੱਦੀ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ , ਨਾਇਤਫਕੀ ਤੇ ਖਿਚੋਤਾਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ । ਇਹ ਖਿਚੋ ਤਾਣ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਕੰਮਜ਼ੋਰੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ । ੨੯ ਮਾਰਚ ੧੭੪੭ ਵਿੱਚ ਵੈਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸਰਬਤ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ । ਇਸ ਇਕੱਠ ਵਿਚ , ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਕੰਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕਿਲ੍ਹੇ ਉਸਾਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਪਹਿਲਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ । ਇਹ ਜੁਮੇਵਾਰੀ ਸ੍ਰ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ । ਭਾਂਢੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ , ਪਰ ਮੁੱਖ ਅਗਵਾਈ ਤੇ ਜੁਮੇਵਾਰੀ ਸ੍ਰ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੀ । ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ **ਰਾਮ ਰੋਣੀ** ਰਖਿਆ ਗਿਆ । ਇਸ ਕੰਮੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ੫੦੦ ਘੋੜ ਸਵਾਰਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੀ ।

(ਚਲਦਾ - ਅਗਲੀ ਕਿਸਤ ਲਈ ਵੇਖੋ ਅਗਲਾ ਅੰਕ)

ਬੁਧੀਮਾਨਤਾ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਨੇਕ ਕਰਨੀ ਵਿੱਚ ਹੈ , ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲਿਆਕਤ ਕੋਈ ਲਿਆਕਤ ਨਹੀਂ ।

- ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ - ਕੁੱਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ।

(ਇਸ ਲੜੀ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਖਾਂਦਰੂਆਂ ਲਈ ਕੁੱਝ ਸੋਧਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਗੁਰਮਤਿ - ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਾਠਕ ਇਹ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਾਂਝ ਕੇ ਰੱਖੀ ਜਾਣ ਗੇਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਪਾਸ ਇੱਕ ਬੜੀ ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੋ ਜੇਵੇਂ ਗੀ, ਜੋ ਆਗਾਮੀ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਦੂਸਰੇ ਸਿਖਾਂਦਰੂਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਖਾੜੂ)

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ - ੧) ਹਿੰਦੂ ਗ੍ਰੰਥ - ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ - ਸੰਹਿਤਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਆਰਣਯਕ।
 ੨) ਬੋਧ ਗ੍ਰੰਥ - ਬੁਧ ਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਮੂਹ ਦਾ ਨਾਂ ਤ੍ਰਿਪਿਟਕ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਲੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਪਿਟਕ ਪਟਾਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਤਿੰਨ ਪਿਟਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ - ਸੂਤ, ਬਿਨਯ, ਤੇ ਅਭਿਧਮ।
 ੩) ਜੈਨ ਗ੍ਰੰਥ - ਜੈਨ ਗ੍ਰੰਥਵਲੀ ਵਧੇਰੇ ਅਰਧ ਮਾਗਧੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ੪੫ ਗ੍ਰੰਥ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (੧੧ ਐਂਗ, ੧੨ ਉਪਾਂਗ, ੧੦ ਪ੍ਰਕੀਰਣਕ, ੬ ਛੰਦ ਸੂਤ੍ਰ, ੪ ਮੂਲ ਸੂਤ੍ਰ, ਤੇ ੨ ਹੋਰ ਹਨ।
 ੪) ਤੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ - ਤੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਆਗਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਮ। ਨਿਗਮ ਗਿਆਨ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਆਗਮ ਕ੍ਰਿਆ-ਕਰਮ ਪ੍ਰਧਾਨ।

ਨਵੀਨ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥ : ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਧੇਰੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਸਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਪਾਲੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਬਦਲ ਗਈ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇਵਲ ਅਧਿਆਨਸ਼ੀਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਤ੍ਰ ਲਈ ਰਹਿ ਗਏ। ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਪਰਮਾਰਥਕ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਵਸਤੂ ਤਾਂ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੀਂ ਬੋਲੀ ਤੇ ਨਵੀਂ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਰਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਥਾਂ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਪੂਰਿਆ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਿੱਧ ਨਾਥ ਸੰਤ ਨਵੀਂ ਬੋਲ ਬਾਣੀ ਨੇ ਅਗੇ ਆਏ। ਬਾਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਬਾਣੀ ਦਾ।

ਬਾਣੀ ਪਰੰਪਰਾ : ਸੋ ਇਹ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਪੰਜ-ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ - ੳ) ਸਿੱਧ ਬਾਣੀ, ਅ) ਨਾਥ ਬਾਣੀ, ੲ) ਭਗਤ ਬਾਣੀ, ੳ) ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ, ੴ) ਸੰਤ ਬਾਣੀ।

ੳ) ਸਿੱਧ ਬਾਣੀ - ਧਰਮ ਸਾਧਨਾ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਸਿੱਧ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਪੁ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਧ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ੮੪ ਸਿੱਧ ਮੁਖ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੌਵੀਂ ਦਸਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ੧੬ ੧੭ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਅ) ਨਾਥ ਬਾਣੀ : ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਦਾ ਪਿਛਾ ਬਜ੍ਯਾਨੀ ਬੋਧੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਲੋਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਥਾਂ ਦਾ ਪਿਛਾ ਸ਼ੈਵ ਮਤ ਨਾਲ ਰਲਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਿਵਾਂ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਸਨ।

ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਨੇ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦਾ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ੨੮, ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ੪੦ ਰਚਨਾਵਾਂ ਗਿਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਹੋਰ ਵੀ ਜੋਗੀਆਂ ਨਾਥਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਰਚੀ।

ੳ) ਭਗਤ ਬਾਣੀ : ਰਿਸ਼ੀ ਨਾਰਦ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਸਭ ਕੁੱਝ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਅਗੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਣਾ ਭਗਤੀ ਹੈ।' ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਬੀ ਕਰਮਕਾਂਡ ਤੋਂ ਸਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਅਤ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਉਪਾਸਨਾ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਭਗਤ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸੰਤਗੁਰਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਜਿਥੇ ਸਿੱਧ ਨਾਥ ਨਾਸਤਿਕ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹਸਤੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਥੇ ਇਹ ਭਗਤ ਸਿੱਧੇ ਸਾਧੇ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਨੇਕ ਕਰਤੀ ਦੇ ਹਾਮੀ ਸਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਓਤਪੋਤ ਸਨ।

ਸਰਗੁਣ ਕਾਵਿਧਾਰਾ ਵਿਚ ਤੁਲਸੀ, ਸੂਰਦਾਸ, ਤੇ ਮੀਰਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਭਜਨ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ, ਤੇ ਨਿਰਗੁਣਵਾਦੀ ਦੀ ਭਗਤੀਧਾਰਾ ਵਿਚ ਕਬੀਰ, ਨਾਮਦੇਵ ਤੇ ਰਵਿਦਾਸ ਦਾ ਨਾਂ ਚੰਗਾ ਉਜਾਗਰ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰਗੁਣਵਾਦੀ ਭਗਤਾਂ ਲਈ ਆਦਰਭਾਵ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੱਕਦੇ :

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾਂ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ, ਸੇਈ ਤੁਧਨੇ ਗਵਨਿ ਜੋ ਤਪਿ ਭਾਵਨਿ, ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਨੇ, ਆਦਿ।

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਵਾਦੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਦੇ ਕੇ ਰਾਜੀ ਸਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ।

(ਚਲਦਾ - ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਵੇਖੋ ਅਗਲਾ ਅੰਕ)

ਸਾਡੇ ਔਗੁਣ ਹੀ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਜੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੜੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕੇਵਲ ਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਨੇਕ ਸਿਫਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ।

(ਇਸ ਲੜੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਬਾਰੇ ਅਰਬ-ਭਰਪੂਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਰਾਂਸ਼ ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਗਿਆਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ , **ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਇਤਿਹਾਸ** ਵਿਚੋਂ ਧਨਵਾਦ ਸਹਿਤ ਲਿਆ ਹੈ । - ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਥਾਹਰ)

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ : ਰਕਬਾ : 73.3 Sq.K.Meter ਹੈ । ਸੰਨ 1981 ਵਿਚ ਆਬਾਦੀ 5,89,229 ਸੀ । ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ 33 ਮੀਲ ਹੈ । ਕਲੱਕੱਤੇ ਤੋਂ ੧੨੩੨ ਮੀਲ । ਬੰਬਈ (ਮੁੰਬਈ) ਤੋਂ ੧੨੬੦ ਮੀਲ ਅਤੇ ਕਰਾਚੀ ਤੋਂ ੮੧੬ ਮੀਲ ਹੈ ।

ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਇਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਢਾਬ ਤੋਂ ਰਮਣੀਕ ਸੰਘਣਾ ਜੰਗਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ , ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਜੰਗਲੀ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੇਰੀਆਂ ਦੇ ਦਰਖਤ ਬਹੁਤ ਸਨ । ਢਾਬ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਜਲ ਜਮਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਇਹ ਇਕੱਠਾ ਅਸਥਾਨ ਰੱਬੀ ਰੰਗਣ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਰੁੱਖੀ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਆਕਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ।

ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ : ਡਾ: ਹਰੀ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਕਿਲਾ ਬਣ ਚੁਕਾ ਸੀ , ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ । ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਇਸ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਚਰਨ ਛੂਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ , ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਮਹਾਨ ਤੀਰਥ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਮਹਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਬਣਿਆ ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਚਰਨ ਛੂਹ: ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ੧੫੫੯ਬਿ: (੧੫੦੨ਈ) ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨ ਛੂਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਸਮੇਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ , ਬਿਆਸਾ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਤੇ ਫਤਿਹਾਬਾਦ ਰਾਹ ਕਟਕੇ , ਸੁਲਤਾਨਵੰਡ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ - ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੈ , ਪੁੱਜੇ । ਪਾਣੀ ਦੀ ਢਾਬ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬ੍ਰਿਛ ਹੇਠ ਬੈਠ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਉਣ ਲਗੇ । ਇਕ ਜਿਮੀਨਦਾਰ ਦੇ ਘਰ ਧਮਾਣ ਸੀ , ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਸਮਝ ਕੇ ਖਰਿ ਆਇ ਲੈ ਆਇਆ । ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਵੀ ਛਕ ਕੇ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਏ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਭੋਗ ਮੋਖ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲੇ ਗਾ । (ਦੋਥੇ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਛਾਪਾ ਪੱਥਰ, ਪੰਨਾ ੬੬/੬੭ , ਕਿਤਾਬ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ)

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਸਮੇਤ ਕਈ ਵਾਰ ਇਥੇ ਠਹਿਰਦੇ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ , ਕਿਉਂਕੇ ਜਦੋਂ ਆਪ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਬੋਥੇ-ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚਲੇ-ਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਅਪੜੇ-ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਰਸਤਾ ਸੀ । ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਕਈ ਵਾਰ ਘਰੋਂਗੀ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਖਾਤਰ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਆਏ-ਤੇ ਮੁੜ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਗਏ ਹੋਣ ਗੇ ਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਸ ਰਮਣੀਕ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜਰੂਰ ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣਗੇ । ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਇਥੇ ਠਹਿਰ ਕੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਣ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅੰਗੂਣੇ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਇਕ ਬੂਟੀ ਲਭਦੇ ਇਸੇ ਢਾਬ ਦੇ ਕੰਢੇ ਆਏ ਤੇ ਇਥੇ ਬੂਟੀ ਲੱਭੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅੰਗੂਣੇ ਦਾ ਦਰਦ ਦੂਰ ਹੋਇਆ । ਇਸ ਬੂਟੀ ਦਾ ਨਾਮ **ਅੰਮ੍ਰਿਤੀ** ਸੀ । ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੇ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਚਰਨ ਛੂਹ ਨਾਲ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ।

ਨਗਰ ਵਸਾਉਣ ਦੀ ਵੀਚਾਰ: ਨਵਾਂ ਨਗਰ ਵਸਾਉਣ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਪੁਰਾਣਾਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ । ਉਹਨਾਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ , ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁੱਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਦੋਬਾਰਾ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਜਿਵੇਂ ਸੱਤੋਂ ਬਲਵੰਤ ਨੇ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ :- **ਫੇਰਿ ਵਸਾਇਆ ਫੇਰ ਆਇ ਸਤਿਗੁਰ ਖਡੂਰ ।** (ਪੰ: ੬੬੭) ਇਵੇਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਜੜੇ ਹੋਏ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦੇ ਕਸਬੇ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਹਿਤ ਭੇਜਿਆ । ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਬਾਦ ਹੋਣ ਉਪ੍ਰੰਤ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ ਸੌਂਪ ਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਮੇਤ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਨਿਵਾਸ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰੋ ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਦੋਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਨਗਰ ਵਸਾ ਕੇ ਦੇਵੀਏ, ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰ ਸਕਣ ਅਤੇ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਦਾ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਕੇਂਦਰ ਅਸਥਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਗਿ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰਬਾਧ ਬਿਸ਼ਮ ੧੭ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ , ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੪੮੩ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :-

ਦੁਮਲਾ ਛੰਦ॥

ਇਕ ਦਯੋਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੀਸਰ ਨੈ,
ਧਰ ਧਯਾਨ ਮਹਾਨ ਸੁ ਜਾਨ ਲਯੋ।
ਜਬਿ ਰਾਮਦਾਸ ਪਰਵਾਰ ਬਢੈ,
ਤਬਿ ਕਬਿ ਏਹੀਂ ਗੁਜਰਾਨ ਭਯੋ।

ਇਨ ਕੋ ਬਸਨੇ ਹਿਤ ਔਰ ਨਗਰ,
ਇਕ ਰਚ ਦਈਏ ਅਬਿ ਨੀਕ ਸਹੀ।
ਤਿਸ ਮੇ ਬਸ ਹੈ ਰਸ ਹੈ ਸੁਖ ਸੋ,
ਗੁਰ ਤੀਸਰ ਮਨ ਮੈ ਧਾਰ ਯਹੀ ॥੫੬॥

ਇਕ ਨਯੋ ਸੁ ਨਗਰ ਬਸਾਇ ਦਯੋ,
ਸੰਨ ਸੋਲਾ ਸੈ ਸਤ ਬੀਸ ਮਯੋ।
ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰਾ ਤਿਹ ਨਾਮ ਧਰਯੋ।
ਅਬਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਨ ਜਾਹਿ ਕਹੀ॥੫੭॥

(ਚਲਦਾ - ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਵੇਖੋ ਅਗਲਾ ਅੰਕ)

ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਣ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਕੀ ਲੱਭਣਾ ਹੈ , ਅੱਖੀਆਂ ਨੂਟਣ ਤੇ ਤਾਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਵੀ ਰਾਹ ਦਿਸਦੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । - ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ।

Introduction to Sikhism

(Dear young Sikh boys & girls you will be pleased to know that the Gurdwara Managing Committee at long last , has given the green flag to publish a monthly News Letter to promote the teachings of Sikhism . In the forthcoming issues of this N.L. which we call *Gurmat-Sandesh* , we will endeavour to present well over one hundred questions and answers on Sikh religion and History. We are also starting a quiz which should further assist you all to become Guru's Learned Sikhs. We do hope that you will like the quiz better than " Who wants to be a millionaire ? " We will look forward to your views and constructive comments . Please DO write , phone or get in touch personally if you have any questions or suggestions or need help on any matter related to Sikhism. We strongly recommend that you regularly collect and save copies of *Gurmat-Sandesh* , as we are sure that this will build up into a useful mini encyclopedia . - Pritam Singh Matharu).

What are the characteristics of the Sikh religion ?

Sikhism is a monotheistic faith . It recognises God as the only One. He who is not subject to time or space. He who is the Creator, Sustainer and Destroyer of the Universe. Moreover in Sikhism , ethics and religion go together. The inculcation of moral qualities and the practice of virtue in everyday life is a vital step towards spiritual development. Qualities like honesty, compassion, generosity, patience, humility etc. can be built up only by effort and perseverance. The lives of the Gurus show how they lived their lives according to their code of ethics.

Sikhism does not believe in *Avatavada* , that God takes a human form. It does not attach any value to gods and goddesses and other deities.

The Sikh religion rejects all rituals and routine practices like fasting and pilgrimage, omens, and austerities. The goal of human life to merge with God is accomplished by following the teachings of the Guru, by meditation on the holy Name and performance of acts of service and charity.

Sikhism emphasises *Bhakti Marg* or the path of devotion. It does , however , recognise the limited value of *Gian Marg* (Path of Knowledge) and *Karam Marg* (Path of Action). It also lays stress on the need for earning God's Grace in order to reach the spiritual goal .

Sikhism is a modern, logical and practical religion. It believes that normal family-life (*Grasth*) is no barrier to salvation. That it is possible to live detached in the midst of worldly ills and temptations. A devotee must live in the world and yet keep his head above the usual tensions and turmoils. He must be a soldier , scholar and saint of God.

The Gurus believed that this life has a purpose and a goal. It offers an opportunity for self and God-realisation. Moreover man is responsible for his own actions. He cannot claim immunity from the results of his actions. He must therefore be very vigilant in what he does. Finally, the Sikh Scripture (*Sri Guru Garanth Sahib*) is the perpetual Guru. This is the only religion which has given the Holy Book the status of a religious preceptor. There is no place for a living human Guru (*Dehdhari*) in Sikh Religion.

What is the need and justification of the Sikh religion ?

The advent of Guru Nanak in 1469 came at a time of sociopolitical necessity. India had fallen on evil days. There was no security of life and property. Guru Nanak rang the alarm bell and saved masses from fake religions. Religion then was, either by form of ritual or hypocrisy. He released people from the rut of formalism and the parrot-like repetition of scriptures. Guru Nanak challenged the division of men into classes, castes and communities. For him, all men were equally worthy of respect.

Guru Nanak stressed the uniqueness of each individual and wanted him to progress through a process of self-discipline. The discipline was three-fold: physical, moral, and spiritual. The physical discipline included acts of service and charity, while leading a householder's life; the moral discipline included righteous living and rising above selfish desires; the spiritual discipline included the belief in only the One Supreme Being, (The Timeless Almighty) and the exclusion of the Pantheon of gods and goddesses, in whom they had formerly believed.

The Gurus brought a course of discipline to their Sikhs that lasted for a period of nearly 230 years till the creation of the Khalsa Sikh, the ideal man of the tenth Guru.

Guru Nanak opposed political tyranny and subjugation. He raised his voice against Babar's invasion and the tyrannical deeds perpetrated by his armies in India. However, the imprisonment of Guru Nanak and the wonderful way in which he conducted himself and performed the tasks assigned to him in the camp awakened the soul of the Mughal invader. The Guru emphasised the dignity of the individual and his right to oppose injustice and oppression. His main task, however, was to turn men's mind to God. Guru Nanak opposed mere ceremony and ritualism as dead wood. True religion is purposeful and extols conscientious living, and not the treadmill of ritual.

Other than for Guru Nanak, the lamp of spiritualism would have been extinguished in Asia.

Always Remember:

- * That Sikhs have to bow before none, except Guru Garanth Sahib ji.
- * That the only place of worship for the Sikhs is the Gurdwara.
- * That Sikh gentlemen and ladies should always use **Singh** and **Kaur** after their names.
- * That Sikhs should never consume intoxicants like Liquor, Opium, Hashish, Tobacco etc.
- * That Sikhs should not go to the Ganges or other rivers for holy baths.
- * That Sikhs should not move about in streets without turbans.
- * That Sikh ladies & girls should never observe any fasts, observing the fasts of Karva Chauth, Pooranmashi (full moon) Masia (New Moon) Sangrand etc. is against the teachings of the Guru Garanth Sahib.
- * All days are equal for Sikhs. No special consideration should be given to Sangrand, Pooranmashi, Masia etc. They are not sacred days.
- * That Sikhs should keep their hair unshorn.
- * That Sikhs should always observe the discipline of the Sikh Rehat Maryada.

(to be continued in next issue).

Who wants to be a Guru's learned Sikh?

This quiz is designed for young Sikh boys & girls so that they may obtain some basic information about Sikhism. Part 1 is commenced with easy questions, but as we progress along questions may become a bit difficult. However, the answers will be given at bottom of the page. We suggest that you write your answers prior to checking with the answers. Please let us have your comments. - P.S. Matharu.

Q.1 Who was the founder of the Sikh religion? Write his full Name.

A.1 _____

Q.2 What was the name of Guru Nanak's sister?

A.2 _____

Q.3 By how many years was the sister older than Guru Nanak?

A.3 _____

Q.4 How old was Guru Nanak when he got married?

A.4 _____

Q.5 To whom was Guru Nanak married?

A.5 _____

Q.6 What was the name of Guru Nanak's father-in-law?

A.6 _____

Q.7 Where did Guru Nanak's father-in-law live?

A.7 _____

Q.8 What was the name of Guru Nanak's brother-in-law?

A.8 _____

Q.9 Where did Guru Nanak live with his brother-in-law?

A.9 _____

Q.10 What was the name of the Nawab of Sultanpur?

A.10 _____

Answers to above questions: 1. Guru Nanak Dev ji. 2. Bebe Nanaki ji. 3. Five years. 4. 18 years. 5. Mata Sulakhani ji. 6. Mool Chand ji. 7. In Batala. 8. Bhai Jai Ram ji. 9. At Sultanpur. 10. Nawab Daulat Khan.

ਇਹ ਸਮਾਚਾਰ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਥਾਰੂ ਨੇ ਲਿਖ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਰਾਮਗੜੀਆ ਵੁਲਵਿਚ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ।

This News Letter is written, edited and published by Pritam Singh Matharu on behalf of Sri Gurdwara Sahib, Ramgarhia Association, Woolwich.